

ARADUL

REDACȚIA și ADMINISTRAȚIA:

ARAD, Str. Eminescu No. 18.

Telefon: 266.

Organ al Asociației »Infrățirea«

Apare săptămânal.

Un sușiu nou de viață
adică pesie fără, profetind
pieirea demagogiei po-
litice.

ABONAMENTE:

| Pentru particulari: | Pentru autorități și instituții |
|-------------------------|---------------------------------|
| 150 Luni 1 AN | 250 Luni 1 AN |
| 80 : 6 Luni | 140 : 6 Luni |
| 40 : 3 Luni | 70 : 3 Luni |

In străinătate dublu.

Leac contra crizei.

Este în firea omului să exagereze răul. Cuvântul ușurător de clevetire, de temeri și groaza zilei de mâine prinde aripi și întovărășindu-se cu suspine identice din cele patru vânturi, creiază o atmosferă greoaie și apăsătoare, împriimând pecetea pesimismului char și celor mai sprințare frâni.

E criză. Este o criză universală. În America pierzînic mii de oameni în spasmul celei mai complete boli: foamea care le roade înțestnele. Falimentele se țin lanț. S-ar părea, că nici o trudă nu dă roade. S-ar părea, că elementele naturii încă își desenjuiuie cu voită urgie potopul de catastrofe și amenințări.

Și totuși nu-i un motiv de a pierde credința și nădejda în zile mai bune! Ori căt ne-ar îndemna orbirea să afirmăm, că niciodată n-am cunoscut zile mai rele, o drămuire a glagoriei de substanță cenușie ne pune în față istoria cu perioade infinit mai critice decât cele pe care le trăim noi astăzi.

Iar remediu contra neputin-

cioșiei noastre este acel drău de schințe duminiciale, care formează chîntesa ființei noastre cugetătoare: sufletul! Cine îl alimentează din hasnaua porților clevetitoare se cufundă tot mai mult și pierde cotropit de propria lui orbire. Cine îl înaintă spre zările luminoase, călătoarele pe rază de soare și trece în rutor peste încercările vieții.

Să rind aceste rânduri, o facem din îndemnul celei mai iubitoare dorințe de a împrumuta cititorilor noștri nădejdea în zile mai bune, tăria de a nu se lăsa învinși sufletește de răul crizei universale.

Sus capu! Viermilor tărâtori le-a fost sortit să se tărască în pubere, iar omului i-a fost hărăzită seninătatea cerurilor albăstre. Spre lumina încrederii și biruinții ridicăti-vă ochiul înimi! Fără să fim preoți, îndemnăm pe cei slab și în luptă vieții, să-ște reamintească minunatul vers al sublimului Iisus: „În lume scârbe veți avea, însă îndrăsnii, eu am biruit lumea“.

T.

„Pâinea noastră cea de toate zilele“...

Ziarele ungurești pe mesele funcționarilor români. — Români susțin presa ungurească. — Un răspuns pentru mai mulți.

Ori în ce birou intri, dela prefect până la ultimul copist, la toate instituțiile de stat, te isbește ziarul ungurești proaspăt răsărit deasupra acelor în curs de lucru. Nu odată mi-a fost dat să trebuiască să aştepț ca funcționari să-și termine comentariile inspirate dintr-un astfel de ziar, ca să îi servit.

De cine sunt scrise zarele ungurești?

Cum adevărat, din presa ungurească, care ne înjură și ne baljocurește la toate răspântile, se alimentează inima și gândul celor cari trăesc din sudoarea plugarului român? Cei căsiva însă cu naționalitatea nedelină, celăjenia dubioasă și cultura redusă la clasele primare, sunt factorii culturali ai românilor din Arad în general și în special ai funcționarilor noastre?

Cauză și efect.

Nicăieri nu lucru e cert: presa imprimată de toate zilele o conduită încadrată strict în spiritul din care se alimentează articolele ei. Și atunci, ce linie de conduită pot avea acei funcționari de stat, cari cîtesc zilnic cele mai păltîmașe critici tendențioase la adresa statului și instituțiilor lui? E de mirare oare, că n'avem încă o conștiință națională și că din drău neînsemnat de demnitatea noastră națională și au făurit mărgălitori de hărție ai preselor ungurești hărție higienică?

Cine sunt vinovații?

Sunt acești mărgălitori vinovați? O, nu! Ei cântă în rîmul vremii pentru o bucată de pâine. Mai adesea n'au nici un soiu de sentimente, iar pentru ideali sunt prea reduși la nivelul unei culturi de mahalaioice. Dar vinovați sunt șefii instituțiilor de stat, prefecți, primari, chestori, și șefii administrației, cari — în lipsa unei conștiințe și demnități naționale permit funcționerilor lor ca să se alimenteze în birouri și în oarele de serviciu chiar, din hasnaua în care clocotește veninul politicii budapestene. Acești șefi, sunt spăturile sumanului național prin care ne străbate vîntul la ficat, căci vîntul sușă cu șină și fără șină, meritându-și suferința lenesul, care nu-și cărpește sumanul, iar lenesul acesta suntem noi toți, că am lăsat și lăsăm spături în haină, care ne învăluie trupul.

Să spunem, că oamenii cîtesc știrile zilei. Dar, slavă Domnului, apar în București zare românești câte vreji, formate americane și cu 60% mai ieftine decât oricare șifuică, din acelea cari să scuipă în față cele mai însipide injurii și să lămpește creerul cu pompa grozilor dela Budapesta.

De ce nu avem presă zilnică în Arad?

N'aveți o presă zilnică românească în Arad, cu știri locale? Cine e vino-

val? Ați cerut-o? V-ați gândit vreodată, că ban românesc susține în Arad zeci de șifui cu rost și fără rost, din care majoritatea sdrobitoare, ungurești? Că, ban românesc alimentă, prin inconsiliu românească, toată avalanșa aceea groaznică de injurii deslănțuite în țară și în afară de hotare contra României? Că, fiecare ciitor al zarelor ungurești, e supus în profitul lor la un imposițional, voluntar, de *Unamieoptuse* leu anual, dobjî în rate nesimțite de căte cinci lei pe zi?

Gânduri cu fâlc...

O mie de români, din cele cîteva sute de mii de români, prea puini consilienți, cari trăesc în orașul și județul Arad, de ar face aceasta jertfa pentru un ziar românesc, Aradul ar avea cea mai strălucită presă zilnică din România. Dar nu o mie, ci multe mii de români din Arad și județ fac jertfa aceasta pentru presa ungurească locală. Ce spui domnule advocat căci și reverendissime cutare? Vreji liste lungi de abonați la presa străină? Ni-e milă, ni-e scărbă și nu le facem.

Tovie

† Dumitru Comșa,

In Sibiu a inceput din viață octogenarul luptător național, profesorul Dumitru Comșa. Printr-ânsul se stinge ultimul reprezentant al faimosului membrand.

Ca profesor la seminarul din Sibiu Dumitru Comșa aparținea plăidei de burboși ieșiti din școala lui Șoguna, crendu-și o bună reputație dăscăl uscă prin cursurile sale clare și mai ales prin tratatele sale de economie agricolă, scrise într-o ireproșabuă românească, într'un timp când limbă cárțurarului ardelean băjbâta de aberațiile școalei latiniste. Lucrarea „Pomârlul“ apărută în 1877 a fost elogios comentată de marele Eminescu în articolul din „Luptă“, scris cu prilejul apariției *Folșoarel Telegrafului Român* din Sibiu, la care Comșa fusese un asiduu colaborator.

In politică Dumitru Comșa aparținea grupării din jurul „Tribunei“ din Sibiu.

Dar dincolo de activitatea sa de profesor și de bărbat politic, Dumitru Comșa rămâne celebru prin lucrările sale etnografice. Colecționar neobosit al fesăturilor și crestăturilor românești, el ne-a lăsat două capodopere: Albumul de motive românești și cet de creștături, două admirabile colecții care au dus faima artei noastre populare dincolo de hotarele țării.

Dumitru Comșa a fost pilda omului vecin activ, care n'a cunoscut obosalea. Iar roadele binecuvântate ale acestei necontente activități, s'au reșimțit, pe lângă operile lăsate, violența spiritului pe care și-a păstrat-o până la moarte.

Dumitru Comșa pleacă din această lume cu conștiința împăcată a patriotului care și-a îndeplinit din plin datoria față de naș.

Să odihnească în pace.

La fabrica „ASTRA“ se cauță muncitorul...

De un timp începînd circulația diferite svenuri asupra unor proiecte mișcări în personalul fabricii „Astra“, svenuri ce au pătruns sub formă de certitudini în presa pseudo-maghiară din loc, neliniștiind spiritele. Această presă punând în legătură, trecerea fabricii sub un nou consorțiu, anunță cu o literă de-o schioapă, că funcționarii minoritari vor fi îndepărtați și înlocuîți cu funcționari de naționalitate română.

Am căutat să cercetăm care este parte de adevăr din toate svenurile ce circulă în zarele maghiare. Și în acest scop ne-am adresat lui Emanuil Șapira, directorul fabricii, care ne-a declarat:

„Locumul nu se face nici o mișcare în personal. Ce va veni nu se știe. Suntem nevoiți să facem cât mai multe economii, căci statul cu care avem un contract, în sensul căruia, trebuie să ne dea o anumită cotă de reparații, sau lucrări noi se abîne. Prin foarte puține comenzi, astfel că secția de reparat va goane, din lipsă de lucru

i. p.

Religioase — Culturale.

In duh de postire.

„...Ştii în ce timp ne găsim, acum este ceasul să vă trezii — scrie Sf. Pavel Romanilor — căci mânăuirea este aproape de noi“. Suntem în pragul postului mare. Duminecă e lăsatul de brânză și, cu ziua de Luni, începe postul Sfintelor Paști.

Prin a doua poruncă bisericească, este orânduit să păzim posturile. Canonul 69 apostolic dispune: „Dacă vre-un episcop, sau presbiter, sau diacon, sau cîtei, sau cântăreț sfântul marele post nu-l postește, sau Mercurea sau Vinerea, să se depună, fără numai dacă va fi împiedecat de slăbiciunea trupească. Iară de va fi mirean să se se segregze“. Aspră disciplină, dacă aceeași reprezentanți ai Bisericii n-ar veni să-i îndulcească înțelesul. „Postim nu pentru Pasă, nici pentru carne, ci pentru păcatele noastre“ lămurește Sf. Ioan gură de aur. „Postul și ajunarea să socolit pentru umilirea trupului, deci de este trupul slab, după măsura puterilor trupești are a se hrăni...“ „de lipsă este a dispensa pe cel slab“ — răspunde Timotei al Alexandriei, la întrebările, ce i s-au pus în privința postului. Mult mai indulgent este sf. Pavel în privința mânării; „Celce mânărcă pe celce nu mânărcă să nu-l defaimeze și celce nu mânărcă pe celce mânărcă să nu-l osândească.“ (Rom. 14,3;) Dar adăogă tot el: „...dacă mânărcă face sminteală fratelui meu nu voi mânca carne în viață“ (I. Corint. 8,13.)

Postul este calea pocăinței. „Zilele Paștelor mânăuitoare, trebuie creștinii să le petreacă în post, rugăciune și în umiliția inimii“ (Canon. 89. sinod. ec. VI).

Postul mare a fost rănduit după pilda dată de Mântuitorul însuși. A postit 40 de zile, înainte de a-și începe activitatea publică; — nu pentru că avea să pună frâu unor înclinări; ci postește, ca Mântuitor spre a plăti penitru, noi, și ca Învățător să ne arate calea de eliberare din cătușele cărnii...

Mercurea postim, pentru că e ziua în care s'a făcut sfat să vândă pe Domnul, Vinerea a suferit El grozavele patimi, pentru mânăuirea noastră. Postim primăvara (postul Paștilor) ca să întră-nam zvâncirea săngelui, care în acest anotimp sporește și circulația mai viu, deșteaptă pasiuni, atâtă plăceri, döruri primejdioase și bucurii nefolositoare; vara; când crește fieră în om, aprinzând mânia și ura, postim (postul Sân-petrului, a Sântămăriei și Tăierii capului sf. Ioan) ca să potolim mânia, veninul și falșitatea din noi; toamna, atmosfera melancolică predispuine la plăcere și lăcomie, face pe om, morocănos, și postim (postul Crucii), ca să înfrângem porniri netrebnice și dorințe deșarte, să îmbunăm indispoziția; iară iarna, când oamenii se lasă ușor prinși de lene și trăndăvie, postim (postul Crăciunului și săjul Boilezului) ca Dumnezeu să ne păstreze viața, sprinteneala și energia voinei active.

Așa se conțurează vremea postului, ca o vreme de luptă; de luptă înțeleșă între suflet și trup, care veșnic se războiește pentru supremărie. În decursul „dulcelui“ corpul să avântă la distractii și petreceri, și-a făcut parte de imbuibări. Tocmai de aceea sufletul suflă în trimiță, deodată cu Dumineca

„lăsatului de brânză,“ chemându-ne în ajutor: „Ca la lumina zilei să umblăm, nu în ospețe și în beții, nu în desfrâneri și în destrăbălare, nu în ceară și pismă... purtarea de grija a trupului să nu o faceți spre poste“ (Rom. 13, 14).

Cine nu concepe viața aici pe pământ ca o luptă între trup și suflet, nu se cunoaște pe sine; trece prin lume ca un orb, ce poste și năpăstuit pe furiș, în orice clipă, de trupul, vrășmaș sufletului. Cele două părți constitutive ale omului stau față în față, ca doi dușmani. „Că trupul postește împotriva Duhului“ (Gal. 5, 16). Măsurarea este negală însă. Trupul își cunoaște terenul de luptă, e de aici de pe pământ, aici își are neamurile și prietenii, — mânărcarea, beutura, comoditatea, — aici își are aliajii — poftele, ispitele, plăcerile, — are la spație rezerve, care îi împrospecțează mereu puterile, și patrule iuscute are — ochii, — cărora nu le scapă nimic. Pe când sufletul e stinger, nu-i de aici, „n'avem aici cetate stătătoare“ (Evrei 13,14), rudeniile lui sunt în cer; singur se apară greu, trebuie să fie treaz mereu, să-și fiină neîntrerupt pe front toate forțele spirituale, să nu-l slăbească pe dușman, să nu-i dea răgaz de concentrare, ci mereu să-și fiină în strămoare, să-și irosească puterile. În vremea postului lupta devine mai înțeiloare. De aceea trebuie să-i venim într-ajutor sufletului cu înfrângere, cu rugăciunea, cu pri-vegherea, cu metanii, cu îngenuncheri, îmbrăcându-ne în cămașă espră și dormind pe asternut tare, ca astfel să micșorăm avântul și puterile trupului, să rămână sufletul biruitor, să se poală mânărcia cu Apostolul: „Lupta cea bună m'am luptat... de acum mi-s'a găsit mie cununa dreptății“ (II Timot. 4, 7).

Acesta e sensul, spiritul postului. Nu e numai rezinerea dela anumite mânărci. Ci când postește gura și stomacul să postească și limba — „Nu ce intră în gură spurcă pe om, ci ce iese din gură“, (Mat. 15, 11;) — să postească și mâna și piciorul și inima și mintea și gândul...

Nu e post, dacă e fără carne, dar cu ceapă furată; .. și nu e post, numai fiindcă e gătit fără untură, dacă își vin pe masă zece feluri de mânărci alese, gălăile în unt de lemn și delicalese, garnisite cu icre negre...

Durere, lumea modernă a dus la absurd cultul trupului. Nu vorbesc de educația fizică, cu sporturile ei nesăbuite. Dar viața modernă cunoaște în amănunte meșteșugul de cultivare a unghiilor dela degete; nu mai slie însă nimic, nici de cele mai simple mijloace de îngrijire a sufletului, măcar Evanghelia ne strigă mereu în urechi acest: „Un lucru care trebuie să facă este: „Un lucru care trebuie să facă este“ (Luca 10, 38). Căci „ce va folosi omul de ar dobândi toată lumea, iar sufletul său își va pierde?“ (Mat. 16, 26;).

Postul este școală săpănării de sine. Cine nu se poate înfrâna dela o bucală de carne Vinerea, nu va putea să nici împotriva ispitelor și va fi învins de escitarile plăcute ale păcatului. De aceea sună atâția robi ai patimilor, că n'au știut, ori n'au vrut să zică niciodată trupului: *veto!* Si sufletul se ţine, fără viață, de trupul ejuns atotputernic, numai ca un copil săroman, care cere de pomană...

20 FEBRUARIE 1919.

Din memorile unui martor ocular.

Iată se împlinesc 12 ani!

Hoardele de așa zisă armată roșie cu lozinca „pentru Ardeal“ fixată cu roșu la chipu, terorizau tot ținutul de dincoaci de Zam și toată Crișana și noi aşteptam zi de zi armata română mânuitoare.

Svonuri grozave ne țineau mereu în cea mai cumplită agitație. După luptele dela Hălmagiu, Cluci, aceste hoarde irresponsabile înaintau spre Arad, umplând de groază toate satele, puștiile de toți intelectualii români și de bărbați, doar moșnegili, femeile și copiii mai rămăseseră ca văi de ei.

În Arad eram sub ocupație franceză și totuș, ne întrebam mereu, ce ne-aduce oare ziua de mâine.. La 20 Februarie vine știrea că bandele săculești au sosit la Siria cu un tren blindat și au măcelărit toți intelectualii. — Toți nu. Doi. O mamă și fiul ei bolnav. — După 12 ani trăiesc și azi acele zile de groază și taboul mi-e viu încă și nu mi-se va șterge din suflet niciodată.

Întreg satul, sub teroarea armelor, a mitralierelor din colțurile de străzi, a soldaților însălbătești de ură, de jaf și de vinul ce le curgea în dragă voie, a șojurăturilor de „valah puturos“, „Dzeul lor“ și-a amenințărilor că pică-

Năzuința de înfrângere a trupului trebuie să fie însoțită de gândul la curățirea sufletului. Postul, fără curățire de păcate, e ca și cum ai arunca sămânța pe un ogor necurățit de bălării. Zădarnic așteptă să răsară. Si mai puțin va aduce rod.

In legea veche, la curățirea de lepră (Levitic 14, 4.), Domnul cere jertă două păsărele vii. Una se junghează în vas de lut, la apă curgătoare..; iar a doua, după îndeplinirea formelor de curățire, se slobozează în câmp. La fel, creștinul, în vremea postului, trebuie să aducă jertfă pentru curățirea de lepră păcatelor: trupul mortificat prin post și înfrângere, ca sufletul curățit de păcate, pe aripile virtușilor să-și poată lua sborul spre înălțimi.

Arhim. P. Morușca.

Sacrificiile poporului Român pentru îndeplinirea idealului național.

România Nouă a luat naștere din cele mai grozave suferințe morale și materiale. Ea are o temelie solidă clădită pe trupul și sufletul românesc, clădit și încercat de veacuri la dorere și răbdare.

Ea a luat naștere din jertfe și sacrificiile tuturor Românilor. Noi aceștia care am luat parte la această dramă, putem spune că am trăit cele mai mărețe clipe.

Jertfele făcute de noi în acest răsbol depășesc pe ale tututor celorlalte țări.

Din populația de 7.414.000 de suflete ce avea vechiul regat în anul

Dintr-o eroare tehnică acest articol a apărut în numărul 14 al „Aradului“ necomplet. Publicăm aci continuarea cerând ertare atât publicului cât mai ales autorului pentru această regretabilă trecere cu vederea.

tură de sânge românesc n'are să rămână, dacă îndrănește cineva să scoată o vorbă. Satul mort, doar urtele cetelor de soldați beți răsunau în țările pustii. Niciodată, nici un copil nu îndrănea să lasă în stradă.

Cum și-ar putea închipui, cine nu văzut, tabloul casei advocatului Hotărani unde au fost omorâte cele 2 victime! Cui în părete nu rămăsese. Fereștele, ușile, clururile de gloanțe, mobila, dulapurile în țandari, sparte rupte, totul de-avalma aruncat pe jos: Tablouri, oglinzi, cărți lingerie, totul spart rupt, călcat în picioare și peste tot, unde-ți aruncă privirea, sânge, sânge. Pete, bălti de sânge, pretutindeni, sdrenă, torsoane mototolite muiate în sânge, pernile aruncate pe jos, pilne cu sânge. Cele două victime străpunse de balonete și gloanțe, aruncate la pământ. Tablou, încoronat de prezența soldaților roșii glorioși de isprava ce-au săvârșit, mândri, sfidători, beți de viață și satisfacție, cu baioneta la armă înjurăturile pe buze.

Se dase porunca sub amenințare de moarte, înmormântarea celor două victime se va face a 2-azi, fără clopot, fără cântec, fără asistență, doar un preot și-o scurtă rugăciune. Și-n târere ce-ți dă groază 'n suflet sub paza hoardelor sălbatece, cu puștele și mitralierele gata la ori ce clipă, înaintă, tacutul convol de șapte persoane, lungul satului la cimitirul îndepărtat. Niciieri nici o suflare de om, parță pierdere ori ce urmă de viață. Doar îci colo, pe după căte o perdea, în căte-o casuță, se zărea un cap speriat de femeile îndurerată și îngrozită.

Se nserase când am aruncat ultima glie este două victime și nici n'a dat porunca să plecăm imediat din cimitir. — Durerea noastră sufocată era doar tulburată de strigătele: „au fost omorâți și îngropăți ca doi căini, cum o meritau! Toți au s'o pătească la fel...“

Dar noi aveam nădejdea 'n suflet. Ziua următoare, își înțină întrarea triumfală în Arad, aceste hoarde de eroi ai crimelor și terorei.

1914 era o populație masculină de 3.476.000 cu o parte bărbătească activă de 2.276.000.

Au fost mobilizați circa 1.000.000 oameni sau 13% din populația masculină și 43,9% în raport cu populația masculină activă.

Aceste procente sunt în adevăr inferioare celor din Franță și Italia unde a fost respectiv de 59,4% și 46,3% în raport cu populația masculină activă și superioare acelora din Marea Britanie care n'a depășit numărul de 39,2%.

În celace privește numărul morților și dispăruților am întrecut toate țările aliate și inamice. Am avut 250.000 morți și dispăruți în vechiul regat sau 25% în raport cu numărul mobilizaților.

Aceste cifre n'au fost atâtuse de pu-

Ziarele democratice din Budapesta dă lecții de bunăcuvîntă fizicelor „maghiare” din Arad.

— Pentru „Erdélyi Hirlap”, „Reggel” și „Aradi Közlöny”

— Ziare ebrediste la Arad. —

Urmărим de un timp încoace că și în trecut cu atenție zarele maghiare din Budapesta și anume ziarul „Pesti Napló”, „Reggel”, „Az Est”, „Ujság” și altele cărora autoritățile românești le-au îngăduit încărcarea în țară.

Am cunoscut regulat publicațiile presei budapestane pentru a fi bine documentați asupra felului cum aceste publicații se înfățișează publicului din România.

Atitudinea presei democratice din Budapesta.

Trebue să constatăm nu numai că obiectivitatea cuvenită, dar și că oarecare satisfacții, felul cum acesele zare prezintă cetitorilor din Ungaria sau țările succesorale evenimentele din țara noastră. Aceste constatări satisfăcătoare le face desigur și biroul presei dela Ministerul de Interne însărcinat cu controlul zarelor străine, căci altfel nu s-ar permite introducerea în țară a acestor publicații. Aceste constatări înnătră doar în nota de conduită a zarelor budapestane cari se bucură de ospitalitatea noastră. Ele știu că orice stire fantezistă sau isvorită din rea voine ce ar apărea în coloanele lor despre România, are drept urmare interdicția intrării zarelor în țară: deci pagube materiale considerabile.

Dar ne place să credem că atitudinea zarelor budapestane despre cari vorbim nu este isvorită numai din oportunitatea considerațiunilor materiale.

Mai este o latură să zicem „morală” a chestiunii, asupra căreia vrem să aruncăm o rază de lumină. Desigur că nu ne vom face iluzii prea mari când trebuie să vorbim despre presa din Budapesta. Aceasta însă nu ne impiedică de a trage concluziuni din niște indicii cu totul sigure:

Se știe, că toate zarele maghiare cari înnătră în România sunt de culoare democratică. Nu de rare ori am putut constatajaceasta, citind lupta ce au dus și duc zarele democratice din Budapesta pentru a scoate Ungaria din regimul feudal sub care zace. De către aceste zare nu au cerut votul universal și secret, de către nu s-au ridicat contra regimului latifundiilor, cercând o mai justă distribuție a proprietății rurale.

Nu am cunoscut oare în coloanele acestor zare critici asupra felului cum se risipește banul public în Ungaria pentru subvenționarea mișcării iridentiste când un deputat socialist din Camera maghiară a demascat subvenționarea unui ziar maghiar din Timișoara? Nu aș cunoaște despre abuzurile dela alegerile comunale din Budapesta și statisticile asupra marelui proprietății rurale aflând că în Ungaria $\frac{1}{3}$ din pământ sunt domeniile magnatiilor?

Prin urmare acestor zare democratice cari înnătră liber și în România, regimul din țara noastră, egalitar, democratic, de socialism agrar și vot universal, poate să fie și este un exemplu. Regimul liber din România este doar un id al democratiei maghiare. Zarele budapestane democratice n'au deci nici un interes, nici moral nici material de a ne ataca, cu atât mai mult că nicaieri minoritățile nu trăesc mai bine decât la noi. Minoritățile din Cehoslovacia și Iugoslavia nu au drepturile de care se bucură la noi. Deci aceste zare au o atitudine loială față de noi și știu ce însemnează bunăcuvîntă.

Atitudinea și mentalitatea presei pseudo-ungurești din Arad.

Acum să ajungem la comparația ce impune toate cele spuse până acum.

Ne adresăm spre acest scop la abonații români al zarelor „A. K.”, „E. H.”, „R”. Ce puteți constata Domnilor Români:

1. Că zarele „E. H.”, „A. K.”, „R” și comp. cu toate că trăesc într'un regim democratic, ce în Ungaria este doar un vis, cu toate că au libertăți ca minorități, libertăți mai mari ca în orice altă țară fie aceea chiar țara lor, Ungaria, cu toate că la noi în România ungurii vorbesc ungurește înaintea autorităților românești și în Consiliile Comunale, cu toate că au școli în limba maternă pentru acel ce nu-și găsește locul în noua lor țară filos lipsiți de simțul realității, au vot universal, au pământ, cu toate aceste fizule „R”, „A. K.”, „E. H.” etc. sunt mai grozave decât zarele din Budapesta. Căci nici odată un ziar democratic din Budapesta nu și-ar permite limbajul fizulelor „E. H.”, „A. K.”, „R” & comp.

In această privință fizulele arădane egalează zarele ebrediste din Ungaria cărora le este interzisă intrarea în țară.

2. Ele încearcă să se întâmple că de mică neregulă în viața publică a țării dar tac sistematic de către or avea datoria clăstită de a înregistra un succes al țării noastre sau o imbuñătățire a vieții publice.

3. Ele atacă sistematic instituțiile românești.

4. De luni de zile ele cântă diferite aril patetice și revoluționare despre lipsa de lucru din România, ultând să spună, în același timp, că România cu toate aceste are cei mai puțini șomeri în Europa.

5. Ele nu vorbesc decât despre împozite când ele sunt mai mici ca în Ungaria sau Italia bunăoară.

6. Ele sprijină mai mult sau mai puțin indirect mișcarea revizionistă publicând date statistice false asupra numărului locuitorilor maghiari în zona așa zisă „de revizuire”.

7. Ele uită să spună că lefurile său redus și în Anglia, Italia, Germania, Ungaria și alte țări.

8. Prezintă criza mondială ca un fenomen românesc.

9. Vorbesc mereu de așa zile persecuții contra evreilor în România dar tac sistematic despre „numerus clausus”-ul din Ungaria și îl ignorează completamente pe Hitler din Germania.

Dar de ce să continuăm lista aceasta care nu s'ar sfârși? Avem doar atâtea dovezi de dușmania presei evreio-maghiare din Arad. Pentru ce această atitudine reavoltoare a zarelor „A. K.”, „E. H.”, „R” și comp. împotriva noastră atunci când în același timp zarele serioase din Budapesta păstrează o notă de bunăcuvîntă?

Zarele arădane ca „E. H.”, „A. K.”, și „R” nu aparțin deci în categoria zarelor democratice ca și cele cari ne vin din Budapesta. Limbajul lor nu poate fi comparat decât cu acela al zarelor ebrediste, șovine, iridentiste din Budapesta ca „Magyarsag”, „Uj Nemzedék”, etc. organe cari varsă zilnic lava murdară în contra noastră, spumegând de ură.

Acestor zare autorități nu le-au permis cu drept cuvânt intrarea în țară. De aceea ele sunt înlocuite cu mult succes de fizule „E. H.”, „R”, „A. K.” și comp., cari „lucrează” netulburate de nimenei.

Căci autoritățile noastre au demulteori o logică suprinzătoare...

Ion Popu.

Funcționari cu dicționarul în mână.

Inițiativa domnului General Mihail Ionescu.

Măiestatea Sa a văzut, că nu merge treburile bine la căile ferate și că „specialiștii” au pornit spre distrugerea acestei instituții. Așa, a pus în capul căilor ferate pe un sfetnic de mare încredere al său, pe înțimosul domn General Mihail Ionescu, care a mai fost de două ori directorul general al C. F. R. și a dat dovezi de pricere.

Printre alte măsuri energice, nouă director al C. F. R. a interzis să se mai vorbească în birourile C. F. R. altă limbă, decât limbă oficială a țării.

Pe tema aceasta presa ungurească, ca de obicei, a început să type în gură de șorpe și să zeflească pe directorul general al C. F. R.

Nu cerem nici urbanitate de stil, nici logica celor porniți să se tăvălească în batele veninoase ale celei mai nestăpânite vrăjimășii contra a tot ce-i „valah puturos”.

Tinem să constatăm doar, că măsura domnului director general al C. F. R. este perfect justificată de stările pe care le-a creat un politicianism laș românesc într-o instituție, care se impune a fi curățată până la temelii de orice elemente strelne de aspirații românești, ca o instituție strâns legată în aparatul apărării naționale.

Să aceasta justificare se evidențiază prin exemplul pe căt de trist, pe atât de caraghios, pe care îl arat mai jos.

Intr'una din zilele trecute, după apariția ordinului vizat în acest articol, am intrat într'un birou de cale ferată, unde este șef un inginer ungur. Aveam nevoie de ceva informații. Spre mare mea surprindere, domnul inginer, întârzia răspunsurile, și-l dădea într-o limbă grozav de scăciată și numai după răsfoia zecă de pagini dint'o carte groasă, pe care o avea în față lui

Era un dicționar maghiaro-român.

Până aici nimic bizarr. Totuș cinstea lui. Silit să vorbească românește, omul își căuta să-și traducă răspunsurile, cu dicționarul. Presupuneam, că este vre-un „specialist” angajat de curând de celebrul Ingheritor de milioane, care n'a avut încă timpul suficient să învețe limbă statută, din a cărei păine se înfraptă.

Nu era însă un nou angajat, ci un

terile beligerante, după cum se arată mai jos:

In raport cu mobilitați
Procentul Marea Britanie 13%
mortilor și Italia 13,4%
dispărărilor în Germania 15%
răsboiului mondial Austro-Ungaria 17%
France 17,6%

Dacă cifra de 250.000 oameni-morti și dispărări se mai adaugă, 100.000 muști și 450.000 morți din populația civilă toți din vechiul regat, cifra pierderilor se ridică la 800.000 suflate.

Și pierderile din celelalte țări românești sunt destul de însemnate. După datele de cari dispunem acestea să ridice la 576.000 militari și populația civilă cetacea împreună cu cele 800.000 pierderi din vechiul regat fac 1.390.000 oameni.

Este precis că aceste pierderi sunt mult superioare în special în teritoriile alipite. Putem spune chiar că idealul nostru național să realizeze cu jertfele a un milion și jumătate suflate.

Victimele acestea sunt din toate țările

naturile românești. Nu se poate preciza în ce raport intră sumarul morților și răsboiului în provinciile alipite. Oricare ar fi, noi trebuie să apreciem aceste jertfe. Eroii și sfântii trebuie proslăviți acolo unde să găsi.

Dar nu trebuie să ultiăm nicăi odată că această țară este a Românilor.

La noi în țară sunt ceițenii români de diferite naționalități. Înțindem ramura de măslin la toți aceia cari vreau să trăască în liniște și pace sub obloduirea și scutul scumpului nostru Rege și Statului Român care ne garantează integritatea teritoriului și demnitatea națională.

In afara de victime omenești pe care le-a perdit poporul român în ultimul răsboiu, s'au făcut și sacrificii materiale unele chiar peste puterile noastre. Aceste sacrificii materiale au avut repercusiune asupra economiei noastre naționale și din această cauză, tocmai generația care a creat „România Mare” îndură cele mai multe greutăți și lipsuri.

Până la 1915, toate producțiiile țării noastre erau în plină dezvoltare.

Bugetul din anul 1915 s'a încheiat cu un excedent de 840.000.000 lei aur, ultimul excedent pe care l-a avut bugetul nostru și aceasta numai din cauza răsboiului.

Pentru pregătirea de răsboiu s'a făcut un împrumut de 400.000.000 lei aur, ceia ce face în valoarea de azi aproximativ 12 miliarde lei.

Mai adăugând la aceasta diferențe datorită flotante către Balta Națională și diferențe alte împrumuturi făcute ulterior pentru remedierea situației economice creată de răsboiul de întregirea neamului după cele spuse în „Buletinul Economic” pe anul 1930, datorile noastre se ridică la aproximativ 35 miliarde lei.

Cu alte cuvinte am putea spune în rezumat că răsboiul de întregirea neamului, ne-a costat 1 milion și jumătate victime omenești și circa 35 miliarde lei.

Ce sacrificii mari și mai memorabile poate să facă un popor Tânăr ca al nostru pentru înălțarea idealului său național?

Sunt jertfe pe care nici un alt popor din lume nu le-a făcut. Ele ne

îndreptăesc să apreciem și mai mult meritele și sforțările făcute de generația noastră, care va servi ca exemplu tuturor generațiilor viitoare.

Să aducem toate omagile noastre de recunoștință marelui și nemuritorului nostru „Rege Ferdinand I” sub egida și bravura căruia să creță „România Mare”, acelora cari încălzit de flacără patriotismul au luptat pentru destinele neamului nostru, precum și ostașilor cari s'au jertfit și au luptat pe câmpul de onoare pentru Patrie și Tron.

Cifrele de mal sus în victime omenești și în miliarde de lei nu trebuie să ne însălbâmânte nicăi pe noi nici generațiile viitoare. Din contră ele ne împun o datorie sfântă de a păstra neșirbită scumpa noastră patrie cu riscul vieții noastre.

După ce visul nostru secular să îndeplinească nu mai putem fi stăpâniți de nici o aspirație de cucerire. Viața poporului nostru se va desfășura normală fără gânduri răsboinice.

Dar nu același siguranță o putem

O veste bună pentru domnul Luțai. Ce-i cu cetatea Aradului?

Invențiile unor zare. — Primarul s'a lăsat indus în eroare de aceste zare. Ministerul e dispus să cedeze.

Dl primar să nu renunțe la planul său.

Dominul primar Luțai și-a pus în gând să dărâme din temelii cetatea Aradului și pe urmele cetății să clădească un cartier elegant de viile scăldăte în aer și lumină. Bineînțeleș pentru armată urmău să se clădească căzămi higienice, spațioase.

Avantajile.

Planul domnului Luțai merită toată lauda și dacă va reuși să-l ducă la înăplinire — cum de altfel cunoșcându-l pe domnul Luțai, avem toată încredere, că îl va duce la înăplinire — va rezolva în mod fericit mai multe probleme. Pe deosebită desfășurarea acestui cub de microbi, care este cetatea Aradului, ruine și inestetice și lipsite de orice tradiție, pe de altă parte va înceta somajul în Arad, fără ca să mai socotim aci și alte avantaje capitale: înfrumusețarea orașului, rezolvarea problemei cazărmilor militare, etc. etc.

N'avem deci suficiente cuvinte de a îmbărbăta inițiativa domnului Luțai și de a-i recunoaște — deasupra tuturor considerațiilor de ordin politic — meritul netăgăduit al interesului pentru progresul Aradului, al puterii domniașale uriașe de muncă și al perseverenței pe care o pune la treabă în slujba binelui comun.

Intervine presa maghiară...

Iată însă, că presa ungurească din Arad aduce la cunoștință publicului, că domnul primar Luțai a declarat, că este nevoie să renunțe definitiv și pentru totdeauna la planurile de mai sus. Tot din această presă aflăm și motivul pentru care a fost nevoie să renunțe domnul primar la prea frumoasele domniașale planuri. Si anume, că intervențiile domniașale pe lângă Ministerul Armatei, ca să obțină pe seama Primăriei terenul Cetății, ar fi rămas infructuoase, deoarece Ministerul Armatei nu-i dispus să cedeze sub nici o condiție acest teren.

Ministerul e dispus să cedeze terenul.

Chestiunea fiind de o importanță capitală pentru oraș, am cautat să cu-

i legem informațiuni precise la cele mai competente locuri. Ni s'a spus în mod categoric:

1. De parte de a căuta să impiedece orașul în dezvoltarea lui. Ministerul Armatei este dispus să contribue în cea mai largă măsură, ca să sprijine inițiativele fericite ale celor dornici de propriașirea Aradului.

2. Ministerul Armatei este dispus să cedeze municipiului Arad terenul și cetatea, bineînțeleș după o prealabilă înțelegere cu Primăria, așa ca interesele armatei să nu suferă nici un prejudiciu.

3. Nici o cerere scrisă n'a fost înaintată Ministerului Armatei din partea Primăriei Arad pentru cedarea terenului și Cetății, deci sunoul, că Ministerul Armatei s'ar opune realizării planurilor dărimării Cetății, n-a o bază reală.

Definim aceste informațiuni din sursă sigură și întrucât domnul primar Luțai — se prea poate să fi nimerit în labirintul Ministerului armatei la vre-un birou incompetent — n-a renunțat la realizarea minunatelor domnieșale planuri în legătură cu Cetatea Aradului, îl rugăm să facă cuvenitele demersuri scrise și va reuși.

Dl primar va fi susținut.

La nevoie, va avea și sprijinul cel mai larg al celor cari — sub anumai — rămân bunii domniașale tovarăși și sprijinitorii în toate întreprinderile de interes și profit pentru acest oraș, care a fost cândva un focăr de cultură națională și este sortit să fie la fel și într'un viitor foarte apropiat.

Tovie.

**Mai frumos lustrușește
caică și spălă spălătoria**

 **Terezia Buttlinger**

Strada Consistorului (fost Str. Băththyány) 35 în curte. 3-4

(3)

Gloata școlarilor porni gălăgioasă și veselă prin castel. Iscoadele trimise înainte, aduceau raportul: găsiseră o spărtură mare în zidul înalt al parcului, zid ridicat în vremuri de grea iobagie, prin obloduirea biciului argătesc al grofului pe spatele valahului considerat în rândul dobitoacelor de jug. Petrică Ciuntu, cel cu față lăbărată și vecinic răzătoare fu gata să treacă cel dintâi prin spărtura zidului, nesocotind pericolul urzicilor scaefilor și sfârmiturilor de sticlă, cari alcătuiau în față spărturii un serios obstacol pentru picioarele lui goale, desculțe. Dar abia pătrunse dincolo de zid, se reîntoarse cu știrea serios neplăcută, că dincolo de zid la o distanță nu prea mare de spărtură, se părjoalește la soare un duș lăiu ciobănesc. Viteaza oaste școlărească nu stătu mult pe gânduri. După o pregătire prealabilă a planului de

luptă, începură să treacă unul câte unul, furișându-se pe coate și brânci, într-o tacere vrednică de curajul unei trupe pornită să dăe un atac de spate vrăjmașului, prin surprindere. Câinele Hector, pirotind a somn și căldură moleștoare a ultimelor raze de soare din ziua aceea frumoasă de toamnă, vedea printr'un simț de televiziune câinească ce se petrece în jurul lui, dar placerea trândăviei și distra atenținea și — punând simțul pe seama visului — se mulțumea să mărăie intermitent, mărăit lipsit de vre'un accent amenințător.

Câmpeanu, care în cele din urmă se asociase și el gloatei de aventurieri, nu se putu răbdă însă de a nu izbi câinele cu un ciot de ramură uscată. Trezit brusc din lâncezeala unei visătorii plăcute, câinele sări buimăcit și începu să latre cu o furie crescândă. Ciuntu încercă să-l înbuneze, spunân-

Moratoriul băncii „Victoria“ fotuși va reuși.

Articolul nostru din No. trecut a produs un ecou — să fim sinceri, — nebdăuit de noi. Scrisorile, ce ni se adresează, ne aduc mulțumile pentru lămuririle noastre documentate; dar în același timp se fac reproșuri foștilor și actualilor coducători pentru că nu au lămurit destul de temeinic deponentul. Unit ne scriu, că dacă lucrurile stau așa, precum le-au găsit în ziarul nostru, ei vor semna, însă numai cu condiția că Statul și Banca Națională să verze acele ajutoare în timpul, în care s'au obligat. Acestora le răspundem, că dacă nu dau crezare asigurărilor scrise date în acel senz de Banca Națională, să semneze cu condiția, că numai atunci e valabil moratoriul dacă acele ajutoare se vor și da. Celelalte scrisori, prin care ni se cer alte lămuriri le-am transpus Comitetului de deponentilor, al cărui președinte e dl Dr. Stefan Anghel, fostul primar (acum pensionat) al orașului Arad, Str. Malul Mureșului 2.

Noțâm, că și acest Comitet a distribuit tuturor deponentilor cari nu au semnat încă moratoriul (fiindcă pe ceice l-au semnat nu-i mai interesează). O circulată, în care se dau informații despre constatăriile făcute la fața locului, — și se mai dau sfaturi cu privire la atitudinea, ce poate lua în situația dată un deponent de al băncii „Victoria“. Concluziile, la care a ajuns acel Comitet, și la care trebuie să ajungă azi oricare cu scaun la cap, — sunt cam tot cele trase de noi în articolul precedent și cari le resumăm în trei cuvinte: moratoriul trebuie dat.

Eparchia gr. or. română din Arad a semnat; Prea Sf. Sa Episcopul a dat circulară către toate comunitățile bisericesti și școlare în subordine să se semneze moratoriul. Tot asemenea a dispus organele sale subalterne și dl. Prefect Dr. Iustin Marșeu. Au semnat și toate autoritățile locale, și instituțiunile publice, școlare, societăți de binefaceri etc. Aceasta conformare trebuie să fie onorată între oricărui imprejură. Noi credem că Statul, chiar dacă nu ar reuși acțiunea morotorului, — ceeace noi nu credem, — va găsi forma de a despăgubi pe ceice au adus toate sacrificiile pentru salvarea banilor de deponentilor. Dacă e vorba de a pagubi, apoi just e ca numai aceia să pagubiască, cari au speculaț neca-

zurile altuia, voind să-și salveze banii în poguba de-apropelui său.

Văzând întorsătură norocoasă în chestia morotorului, amânăm publicarea scrisorilor, prin care ni se denunță numele celor care aspiră să primească mandatul de curator al massei pentru cazul de faliment. Ni s'a adus la cunoștință în plus și numele unui bărbat venerabil, care voiește să-și rețină practica de avocat cu deligația de curator al massei. Nu ne vine să crede acest lucru, căci persoana vizată o cunoaștem sub alte lumini, și de aceea nu putem să crezare acelul de-nunț anonim, —oricât de documentat pare a fi.

Nu-i permis să lase deponentul, ca să ajungă banca „Victoria“ în faliment. Ne-am bucurat, căci atunci ne-am întărit încrederea în bunsimțul societății de azi și am fi dispusă de a livra posteritatei unele dovezi despre decădere morală a unor contemporani de ai nostri, pentru că totul este de vânzare.

No. G. 33477/1930.

PUBLICAȚIE DE LICITAȚIE.

În baza execuției de escontentare efectuată la 29 Noemvrie 1930 pe baza decisului Judecătoriei Mixte Arad No. 25000/1930, obiectele sechestrante a proc. verb. de execuție No. G. 33477/1930, anume: 1 pult cu piatră de marmoră, 1 răcitor etc. prețuite în sumă de... Lei cuprinsă în favoarea văd. lui Samuil Reiniger, repr. prin Dr. Aurel Demian avocat din Arad contra lui pentru capitalul de 7000 Lei, precum și spesele stabilite până în prezent se vor vinde la licitație publică în Arad, Bul. Reg Ferdinand No. 63-65, în ziua de 21 Februarie 1931, la ora 11 $\frac{1}{2}$, conform art. de lege IX §-ul 107. și 100 din anul 1881 a legii execuționale.

Aceasta licitație se va ține și în avoarea lui Dumbinczy Andrei repr. prin Dr. Ionel Bârsan adv. Șiria.

Arad, la 21 Ianuarie 1931.

Sf portărei:

Indescifrabil

Nr. 135

1-1

Incepând cu 1 Ianuarie 1931 este în vîrstă de 10 ani.

Secretar:

Deștepți și naivi.

(roman)

cului. Vorbeau unii cu alții, dar pentru urechea românilor noștri accentul era necunoscut. Priveau grupul streinilor cu ochiul care admiră un luncu pe care nu-l mai văzuse până aci. Hainele lor sclipoare de curăjenie, părul blond frumos pieptenat al fetelor, ghetele lucitoare, nasturii de alamă galbenă pe hainuțele cătorva marinari, toate, toate li-se păreau un vis feeric și erau mulțumiți cu întâmplarea, care le fusese așa de darnică în surprise.

— Știi — ce spuse Cișmăș, cei cuminte și așezat — haide să ne jucam cu ei. — Haidem — incuviință Câmpianu. — Nu, să așteptăm ce vor zice ei — hotărî Dârzu, căruia greutatea pumnului îi dădea o autoritate de șef al mililor hoini.

Din celalalt grup se auzi acuma un glas pe înțelepuri futurora:

— Moi valah puturos, dracu moară ta tine!

— Ce zice mă? Ce zice?

Poate nici cel care pronunțase nu și dădea seama ce spune și poate n-ar fi luat-o înțeleaptă nici cei cărora le era

O aniversare.

Ioan Popovici-Desseanu.

La 22 Februarie a. c. se împlinesc o sută de ani dela nașterea lui Ioan Popovici-Desseanu, un mare luptător din trecutul acestui Arad românesc pentru drepturile noastre politice și culturale noastre.

Să născut în Bichiș dintr-o familie nobilă înrudită cu fam. Pop de Băsești. La 1861 este ales deputat în dieta Ungariei pentru prima oară. Activitatea lui Ioan Popovici-Desseanu s-a manifestat deopotrivă și pe terenul politic și pe cel cultural și religios. Din această activitate pe care a desfășurat-o aici la Arad sau în parlamentul dela Buda-Pesta, vom desprinde numai câteva date care pot să înfățișeze mai bine puternica personalitate a acestui mare Român pe care l-a avut acest oraș.

II

In vara anului 1872 Românii din întreaga Transilvania se pregătesc pentru alegerile dietale. Era un moment însemnat în viața noastră politică și o revizuire a metodelor de luptă se impunea. Cu trei ani mai înainte, în adunarea dela Mercurea din 1869 se decretase pasivitatea și abținerea dela orice activitate parlamentară. La 1872 opinia publică românească era străbătută de două curente-diametral opuse: cel mai mulți, cu Blajul în frunte susțineau și acum pasivitatea; Sibiuul ortodox, cu mitropolitul Andrei Șaguna și cav. I. de Pușcariu cereau *activitatea*. Adunarea dela Sibiu dela 5, 6 Mai 1872 adoptase această atitudine

In vreme ce Ardealul se prezenta astfel în două tabere, părțile Ungurene urmău să se pronunțe. Adunarea națională s-a ținut la Arad la 9 Mai la Crucea Albă și la ea au luat parte vreo 300 de intelectuali, reprezentând Bihorul, Satmarul, Sălajul, Solnocul, Carașul, Torontalul, Timișul și comitatul Aradului. Convocarea adunării fusese făcută de către Antoniu Mocioni, președintul Clubului deputaților români, iar președintia întrunirii a fost decernată lui Ioan Popovici-Desseanu.

Cu această ocazie el a luat cuvântul și a afirmat aici principiul unei solidarități naționale și politice, care a făcut un singur bloc din întreagă această reglune de graniță a Românișmului. Hotărârea aceasta a rămas conștiință într'un act care și astăzi ne e-

vocă entuziasmul bunilor Români întruniti în adunarea dela Crucea Albă.

Voi cita din el numai un fragment. După ce se afirmă solidaritatea tuturor, participanții scriu în protocol acest act de frățitate, ca să fie model posterității, pe care o provoacă prin aceasta cu toată solemnitatea că, în zilele de bine cu care o va binecuvânta, după o noastră credință, Dumnezeul părinților noștri, ea să nu uite și să nu slabească din această conștiețe sfântă, ce noi astăzi în zilele de ișpă o afirmăm în fața contrarilor noștri și o sigilăm cu timbrașările noastre.

Admirabilă și emoționantă — această fanatică credință din grele „zile de ișpă” în biruința Ideii naționale! Un mare îndemn ne vine din lumea celor duși ca în vremurile de bine ale unității noastre să nu slăbim această înțelegere sfântă!

III

Ioan Popovici-Desseanu a luptat pentru cultura noastră pe cele două căi posibile atunci: biserică și școală. A fost asesor consistorial și deputat al eparchiei și a luat astfel parte la toată acțiunea dusă de dieceză pentru apărarea școalei și culturii noastre.

In No 1 al ziarului Aradul, din prof. Isaiu Tolan a publicat un articol sub titlul „Pregătiri pentru înființarea unei universități românești la Arad, acum 60 de ani”. D-za reproduce „Reportul asesorului consistorial Ioane Popovici-Desseanu relativ la organizarea și fondarea unui institut de învățământ mai înalt pentru Eparhia arădană” reproducând după rev. Speranța II No. 8.

Acest institut superior, I. Popovici-Desseanu îl numia Școala mare eparhială greco-orientală „Ea avea să cuprindă „gimnaziul inferior și superior, preparandia, teologia și facultățile academice de drepturi și filozofie, precum și politehnice”. Terminând raportul ei își exprima firma credință că „Școala mare eparhială arădană va fi fondată și înființată mai curând decât la prima cugetare să ar putea aştepta. Dumnezeu să ajute!” Raportul e din 15 April 1871.

Acesta era planul grandios al lui I. Popovici-Desseanu. Universitatea completă pe care o planuise el aici, la această margine a Românișmului, nici

adresată, dacă aceste cuvinte n'ar fi fost urmate de o piatră svârlită din grupul domnișorilor spre grupul școlarilor. Piatra fu urmată și de alte pietri, cioturi și sudalmi spuse într'o limbă răstătită și arăgoasă.

Admirația școlarilor pentru grupul domnișorilor dispără ca din farmec. Dispoziția lor pacnică, binevoitoare și supusă fu înlocuită brusc printr'o pornire de răsbunare contra agresorilor și fără să înțeală seamă că erau abia cinci, șase contra unui grup cu mult mai mare, cât ai clipe din ochi, se repeziră asupra păpușelor înzorzonate în haine pompoase și luptă începu cu tot arsenalul de jipete, lacrimi ghionturi și osanale reciproce la adresa părinților, neamurilor și tuturor celor văzuți și nevăzute.

Beligeranții își aveau și unii și alții desertori. Câmpeneanu dispăruse prin spărtura de zid în clipă când se declarase răsboiu, iar Birău îl urmase credincios cunoștei ințelepciuni, că fugă o fi ea rușinoasă, dar e sănătoasă... Fugii celelalte tabere alarmără castelul și în curând interveniră între

beligeranți argații curții, și despărțiră și revenind câte un argat de fiecare școlar, condusera pe școlari la castel, în alaiul și strigătele de bucurie ale copiilor în ajutorul căror sosiră argații.

Aci, școlarii fură prezenți unui domn scurt, bondoc, cu față băntuită de ecsemă și urme de vârsat, o figură caragioasă de broscoiu turnat într-o pereche de pantaloni surzi cu ciorapi până la genunchi. Domnul răspunde la numele de Kardos și era șpanul moșiei, deci atotputernic stăpânitor al castelului și moșiei, din mila și îndurarea familiei contelui Kozalsky, care cunoștea Gruinul doar din socotelele anuale presentate de șpan la Viena. Domnul Kardos, supărat, că trebuia să intrerupă o partidă de domino, nici nu se sinchisi să se mai coboare de pe terasa castelului, ci ridicându-se dela masă, se aproape de grupul copiilor și cu un gest de adânc dispreț pentru văstarele celor din căror sudoare își storcea luxul ciocoesc, întrebă pe argat ce-i cu «valahii»? Nu avu însă răbdarea să asculte până la

Problema apei în Arad.

(Continuare)

Am văzut în articolele anterioare fazele, prin cari a trecut aceasta problemă până azi.

Inainte de a trece mai departe, trebuie să fixăm din nou, că apa noastră este arteziană provenind din straturile de apă aflată între 35 și 90 metri adâncime subterană. În consecință din punct de vedere bacteriologic ea nu poate fi decât ireproșabilă. În adevăr analiza probei luate la fântână n'a găsit nici un germene, a probelor luate în case la robinete a arătat 5-8 germeni nepatogeni pe gramul de apă.

Toate acuzele, ce să aduc de publicul consumator, sunt contra calităților chimice ale apei și să pot rezuma în următoarele: 1. are gust neplăcut de fier, 2. miroasă a rugină sau a hidrogen sulfurat și 3. are un aspect urât în coloare roșie-brună.

Aceste defecte chimice însă nu sunt generale, căci pe când în cele mai multe cazuri apa nu prezintă nici pe unul din ele sau eventual numai pe unul ori două, atunci în altele — cu deosebire la periferia conductei — ele sunt complete și în grad foarte exprimat.

Regulamentul pentru controlul alimentelor și beuturilor din 1930 prevede dela o apă bună de beut să fie: limpă, incoloră, fără miros, fără gust particular, cu o temperatură constantă de maximum 15°C, să aibă aer și acid carbonic în disoluție, să aibă o duritate sub 20 grade germane, fier

astăzi nu s'a realizat pe deplin. Abia avem o academie teologică. Ideea lui însă va rămânea cum va dăinu și oumele aceluia care a pus-o cel dintâi pe hârtie într-un frumos proiect¹.

Acesta a fost omul al cărui centenar îl sărbătorim la 22 Februarie a. c. Faptele lui trebuie să mai mult cunoscute astăzi pentru că ele cuprind o pagină de viață românească a acestui oraș, din alte vremuri de stăpânire strină, definitiv trecute².

prof. Ed. I. Găvănescu.

¹⁾ La datele pe care le aduce d-l I. Tolan se vor adăuga și desbaterile consistorului în sedința VI din 21 April 1871, cu privire la „reportul” lui I. P.-Desseanu, desbatere publicată în Speranța an. II No. 10.

²⁾ Soția lui Popovici-Desseanu era Herminea, născută Raț, rudă cu episcopul Gheorghe Raț. Ea a fost cea dintâi, prizidentă a Reuniunii femeilor române din Arad.

și mangan numai în urme slabă din punct de vedere bacteriologic mult 10 bacterii nepatogene („dacă excesiv de pură”).

Analiza apei fântânilor uzinei, luate imediat acolo, a arătat, că ea să nu face aproape în întregime aceste condiții. Nu are doar aer și conținut de fier și mangan ceva mai mult decât săptămâna. Lipsa aerului însă nu scade nimic bunătatea ei, iar ferul în cantitatea de 0,11 mgr. și manganul în cantitatea de 1,40 mgr. la litru din punct de vedere chimic și sanitar abia altereză calitatea apei. Ferul și manganul în cantitatea arătate și în prezență biodegradabile (acidului) carbonic rămân în mai perfectă soluție și nu altereză gustul, mirosul și aspectul apei.

Când însă acest acid carbonic este scos din apă ori neutralizat, ferul este manganul să vor precipita. În sticle cu apă de Lipova rămasă desfundată să produc precipitate de fier în urma unei acidului carbonic.

Din aceste constatări urmează, că stricarea apei trebuie căutată în altrei loc și nu la fântână, aşadară la măduză manipularea și transportarea ei.

Manipularea constă din neutralizarea cu apă de var și din filtrare, către cu apă de Lipova rămasă desfundată să produc precipitate de fier în urma unei acidului carbonic.

Părerea mea este, că țevile nu sunt încă curățite suficient de resturile de mangan și mai ales de rugină rămasă din anii 1918—1922.

Dacă s-ar suspenda pe 6—10 zile neutralizarea cu var și filtrarea, cu apă de carbon acesta ar completa curățirea tuturor tuburilor așa ca apă la toate robinetele să primim apă bună.

Conducerea uzinei are însă temere că bioxidul de carbune să nu atace păretele de fontă al conductei, ceea ce ar fi o pagubă enormă pentru ea.

Eu cred, că aceasta temere nu este bazată pentru că: 1. dacă la fântânile din Lipova, Buziaș etc. din care se apă supraîncărcată cu bioxid de carbon, țevile de fontă funcționează, zeci de ani, la conductă noastră care este bioxidului fiind disperat de mică în comparație cu a apelor amintite. Arodarea țevilor o găsesc轻易ă.

2. De 2 ani, de când funcționează neutralizarea cu apă de var, s'a așteptat încă de la uzinei de a fi ajunsă

care îl joinea de braț și fugi, dar nu a prins și bătut. Reușiră să scape Voivodă Axentie și Dărzu. Argajii îi urmăriseră cainii asupra lor, dar șirindu-se în teni de picior și dornici de libertate, cei doi copii o sbughiră pe poarta deschisă înspre sat, înainte de a fi ajunși de următori.

La castel se auzau triluri sacadate de ciardaș ardeiat și pe valea Gruină, unde scărjăau care în amurgul serii, purtând spre casele oamenilor rodul săracios al răpilor și virajelor de dealuri.

(Va urmă).

Fotografii pentru carnete de identitate se execută la

Curticean, calea Șaguna 90

Prețul I pentru 2 fotografii 15 lei

“ II ” 2 ” 25 lei

“ III ” 2 ” 30 lei

3-4

